Επίσημη Εφημερίδα
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EL
Σειρά C

C/2025/101

10.1.2025

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Ενίσχυση της δημοσιονομικής διαφάνειας μέσω της συμμετοχικής κατάρτισης προϋπολογισμού στην ΕΕ

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2025/101)

Εισηγήτρια: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	18.1.2024
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Τμήμα: «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή»
Έγκριση από το τμήμα	11.10.2024
Έγκριση από την Ολομέλεια	23.10.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	591
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	174/1/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αναγνωρίζει ότι η δημοσιονομική διαφάνεια και η συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού έχουν καίριο ρόλο στην ενίσχυση των δημοκρατικών διαδικασιών και στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την προσήλωση που δείχνει η ΕΕ σε αυτές τις αρχές, ωστόσο εντοπίζει σημαντικές ευκαιρίες για βελτίωση και τυποποίηση σε όλα τα κράτη μέλη.

1.2. Η ΕΕ θα πρέπει να θεσπίσει ένα κοινό πλαίσιο για τη δημοσιονομική διαφάνεια σε όλα τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται μέσω του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (ΠΔΠ). Στο πλαίσιο αυτό πρέπει α) να καθορίζονται σαφή πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές δημοσιονομικής διαφάνειας που θα ισχύουν σε όλα τα κράτη μέλη· β) να δίνεται έμφαση μάλλον σε μηχανισμούς και βέλτιστες πρακτικές παρά στη θέσπιση νέων κανόνων· γ) να εξασφαλίζονται η συνέπεια στην υποβολή αναφορών και η ευκολία προσπέλασης των δημοσιονομικών πληροφοριών ανά τα διάφορα ταμεία και προγράμματα της ΕΕ. Επιπροσθέτως, πρέπει η ΕΕ να ενθαρρύνει και να επικουρεί τα κράτη μέλη να δημοσιεύουν σύνολα δεδομένων υψηλής ποιότητας σχετικών με τους προϋπολογισμούς τους και τη χρήση των ενωσιακών κονδυλίων, καθότι αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία οποιασδήποτε ενωσιακής κλίμακας πλατφόρμας δημοσιονομικής διαφάνειας.

1.3. Η ΕΕ θα πρέπει να προωθήσει και να υποστηρίξει συμμετοχικές πρωτοβουλίες κατάρτισης του προϋπολογισμού, ειδικότερα σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο, εκεί δηλαδή που έχουν αποδειχθεί πιο αποτελεσματικές. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με: α) την παροχή καθοδήγησης και μέσων για την εφαρμογή διαδικασιών συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού· β) την ενθάρρυνση της ανταλλαγής γνώσεων και των βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών· γ) την ενσωμάτωση συμμετοχικών στοιχείων στις διαδικασίες κατάρτισης του προϋπολογισμού σε επίπεδο ΕΕ, κατά περίπτωση, μέσω της συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, για παράδειγμα στη λήψη των αποφάσεων χρηματοδότησης μέσω της πολιτικής συνοχής.

1.4. Η ΕΕ θα πρέπει να αναπτύξει και να προωθήσει τη χρήση των ψηφιακών πλατφορμών για την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχής των πολιτών. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με: α) τη δημιουργία εύχρηστης ψηφιακής πλατφόρμας σε επίπεδο ΕΕ για την προσπέλαση των δημοσιονομικών πληροφοριών και την κατανόησή τους· β) τη χρήση της ανάλυσης δεδομένων και της τεχνητής νοημοσύνης για τη βαθύτερη αντίληψη των δημοσιονομικών δεδομένων και τη βελτίωση της λήψης αποφάσεων· και γ) τη διασφάλιση ότι τα εν λόγω ψηφιακά εργαλεία συμβάλλουν στην απλούστευση των σύνθετων πληροφοριών, όχι όμως σε υπερβολικό βαθμό ή έτσι ώστε να αποκτούν λαϊκίστικο χαρακτήρα.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να ενισχύσουν τις υφιστάμενες διαδικασίες εποπτείας και αξιολόγησης των πρωτοβουλιών για τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με: α) την ενδυνάμωση των ανεξάρτητων εποπτικών αρχών στο έργο της επιτήρησης και του ελέγχου των δημόσιων οικονομικών· β) την εφαρμογή ισχυρών μηχανισμών εκτίμησης επιπτώσεων και καταγραφής παρατηρήσεων όσον αφορά πρωτοβουλίες διαφάνειας και συμμετοχικές πρωτοβουλίες· και γ) την τακτική επανεξέταση και επικαιροποίηση των προτύπων και πρακτικών διαφάνειας με βάση τα αποτελέσματα της αξιολόγησης. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου στη διαδικασία αυτή και συνιστά την ενίσχυση της συμβολής του στην προαγωγή της δημοσιονομικής διαφάνειας.

1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό να δοθεί προτεραιότητα στις δράσεις που ενισχύουν την ενημέρωση του κοινού και τη συμμετοχή του σε δημοσιονομικά θέματα. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται με: α) τη διεξαγωγή ευρείας κλίμακας εκστρατειών εκπαίδευσης και ενημέρωσης στα της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού· β) την παροχή προγραμμάτων επιμόρφωσης και ανάπτυξης ικανοτήτων για δημόσιους υπαλλήλους και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών· γ) την ενεργό συμμετοχή των νέων και των μελλοντικών ηγετών σε διαδικασίες που αφορούν τη δημοσιονομική διαφάνεια και σε συμμετοχικές διαδικασίες.

1.7. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διασφαλιστεί ότι οι πρωτοβουλίες υπέρ της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού προάγουν τις κρίσιμες επιδιώξεις της ΕΕ και ευθυγραμμίζονται με αυτές — μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι εξής: α) η προετοιμασία ενόψει πιθανής διεύρυνσης της ΕΕ με διαφανείς δημοσιονομικές πρακτικές· β) η εξισορρόπηση των στόχων ενεργειακής αυτοδυναμίας με τις δεσμεύσεις της Πράσινης Συμφωνίας μέσω σαφών και συμμετοχικών διαδικασιών κατάρτισης του προϋπολογισμού· γ) η ενίσχυση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας της πολιτικής συνοχής, η οποία αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο του προϋπολογισμού της ΕΕ· δ) η προαγωγή της βιώσιμης ανταγωνιστικότητας της ΕΕ μέσω διαφανούς χρηματοδότησης της καινοτομίας και της λήψης οικονομικών αποφάσεων.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να ενθαρρυνθεί η ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσεων στα της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ με τους εξής τρόπους: α) τη διευκόλυνση της εφαρμογής πανενωσιακών προγραμμάτων για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και επιτυχημένων μοντέλων· β) την υποστήριξη της περιφερειακής συνεργασίας στην επίλυση κοινών προβλημάτων όσον αφορά τη διαφάνεια· γ) την προώθηση εταιρικών σχέσεων μεταξύ εδραιωμένων και αναδυόμενων δημοκρατιών για την ενίσχυση των πρακτικών δημοσιονομικής διαφάνειας.

1.9. Με την εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων, η ΕΕ μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τις πρακτικές δημοσιονομικής διαφάνειας και συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού σε όλα τα κράτη μέλη της. Οι δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλουν στην αύξηση της εμπιστοσύνης του κοινού, στην αποτελεσματικότερη χρήση των δημόσιων πόρων και στην ενίσχυση της δημοκρατικής διαδικασίας στο υφιστάμενο πλαίσιο της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα εν λόγω μέτρα έχουν σχεδιαστεί με στόχο να συμπληρώσουν και να ενισχύσουν —και όχι να αντικαταστήσουν— τις υφιστάμενες δομές διακυβέρνησης της ΕΕ, με αποτέλεσμα, τελικά, τη μεγαλύτερη συμμετοχή και ενημέρωση των πολιτών και την ενίσχυση της ικανότητας ανταπόκρισης και της λογοδοσίας των θεσμικών οργάνων.

2. **Ιστορικό και γενικές παρατηρήσεις**

2.1. Η δημοσιονομική διαφάνεια και η συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού αποτελούν κρίσιμες συνιστώσες της χρηστής διακυβέρνησης και ενισχύουν τις δημοκρατικές διαδικασίες που συμπληρώνουν τις δομές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

2.2. Για τους σκοπούς της παρούσας γνωμοδότησης:

— Η δημοσιονομική διαφάνεια αναφέρεται στον ανοικτό χαρακτήρα της κυβέρνησης όσον αφορά τη γνωστοποίηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών, που εμπερικλείει μεταξύ άλλων τη διάθεση δημοσιονομικών δεδομένων στο κοινό, την παροχή σαφών και ολοκληρωμένων εκθέσεων σχετικά με τα κρατικά έσοδα και τις κρατικές δαπάνες και τη διασφάλιση της διαφάνειας των οικονομικών αποφάσεων.

— Η συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού αποτελεί μια δημοκρατική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας τα μέλη του κοινού αποφασίζουν άμεσα τον τρόπο διάθεσης μέρους του δημόσιου προϋπολογισμού. Καθιστά δυνατή τη συμμετοχή της κοινότητας στις δημοσιονομικές αποφάσεις, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι τρόποι με τους οποίους δαπανώνται οι δημόσιοι πόροι αποτυπώνουν τις προτεραιότητες του πληθυσμού.

2.3. Παρά τη δέσμευση της ΕΕ για διαφάνεια, υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη δημοσιονομική διαφάνεια σε διάφορους τομείς δαπανών (π.χ. γεωργία, πολιτική συνοχής) στο πλαίσιο του ΠΔΠ. Εκτός από τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των ταμείων που τελούν υπό την άμεση διαχείριση της ΕΕ και των ταμείων που τελούν υπό επιμερισμένη διαχείριση, υπάρχουν ακόμη πιο σημαντικές διαφορές όσον αφορά τα εργαλεία και τα επίπεδα. Για παράδειγμα, για την πολιτική συνοχής, σε επίπεδο ΕΕ υπάρχουν δύο παραδείγματα πλατφορμών που προσφέρουν εκτεταμένα εργαλεία διαφάνειας για την παρακολούθηση των δαπανών: το Cohesiondata ([1]) και το Kohesio ([2]) παρακολουθούν τις δαπάνες σχεδόν σε πραγματικό χρόνο αλλά με διαφορετικό βαθμό λεπτομέρειας, και η παρακολούθηση εξαρτάται από τα δεδομένα που συλλέγονται σε επίπεδο κράτους μέλους. Ταυτόχρονα, ο πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα ([3]) δεν παρέχει δεδομένα σε πραγματικό χρόνο, αλλά μόνο ένα εκ των υστέρων στιγμιότυπο των δαπανών του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), λόγω του χαρακτήρα του που βασίζεται στις επιδόσεις, συνδέοντας την υποβολή εκθέσεων με την επίτευξη των οροσήμων και των στόχων.

2.4. Η ΕΕ χρησιμοποιεί ήδη διάφορους μηχανισμούς λογοδοσίας, μεταξύ των οποίων: η διαδικασία απαλλαγής, για την επανεξέταση του τρόπου εκτέλεσης του προϋπολογισμού· η αρχή της εταιρικής σχέσης, προκειμένου να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών στον προγραμματισμό των κονδυλίων της ΕΕ· και οι ομάδες πολιτών, μέσω των οποίων παρέχεται στο κοινό η δυνατότητα να έχει λόγο σε δημοσιονομικά ζητήματα. Οι ομάδες πολιτών δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των νέων, με στόχο το ένα τρίτο των μελών των ομάδων να εκπροσωπεί τους νέους. Τα εν λόγω τρέχοντα εργαλεία θέτουν τις βάσεις για την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαφάνειας και των συμμετοχικών διαδικασιών σε επίπεδο ΕΕ.

2.5. Στην ΕΕ, η διαδικασία συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού εφαρμόζεται σε διάφορες κλίμακες και αποδεικνύεται ότι είναι πιο αποτελεσματική στο τοπικό επίπεδο, όπου χρησιμεύει ως εργαλείο λήψης αποφάσεων και ως εκπαιδευτική ευκαιρία για τους πολίτες. Παρόλο που το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και ορισμένα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει πειραματικά αυτή την προσέγγιση, οι πρακτικές διαφέρουν σημαντικά στην επικράτεια της ΕΕ. Σε ορισμένες χώρες, η συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού έχει καθιερωθεί και ενσωματωθεί στις δομές διακυβέρνησης, ενώ σε άλλες εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. Λόγω αυτής της ποικιλομορφίας του τοπίου, ειδικότερα στο αυτοδιοικητικό επίπεδο, αναδεικνύεται η επιτακτική ανάγκη για μια συνολική, ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού σε ολόκληρη την ΕΕ, με στόχο την αύξηση της συμμετοχής του κοινού, της διαφάνειας και της λογοδοσίας στις δημοσιονομικές διαδικασίες.

2.6. Είναι σημαντικό να αναγνωριστούν τα διάφορα επίπεδα όσον αφορά τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού, από το τοπικό επίπεδο έως το ενωσιακό επίπεδο. Καθώς επεκτείνουμε αυτές τις πρακτικές, η ΕΟΚΕ και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διασφάλιση ουσιαστικής συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς. Η εμπειρογνωμοσύνη τους και τα καθιερωμένα δίκτυα μπορούν να συμβάλουν στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των πολιτών και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε επίπεδο ΕΕ. Στο ενωσιακό επίπεδο, θα πρέπει να αξιοποιήσουμε αυτούς τους οργανισμούς για την ανάπτυξη μοντέλων που ενθαρρύνουν την ευρεία και ουσιαστική συμμετοχή, με παράλληλη διατήρηση της ακεραιότητας της διαδικασίας.

3. **Γενικές παρατηρήσεις και συστάσεις**

3.1. Υπό το φως των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι δημοκρατικοί θεσμοί σε ολόκληρη την Ευρώπη, με τις πρωτοβουλίες διαφάνειας και τις συμμετοχικές πρωτοβουλίες παρέχεται η δυνατότητα να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη σε αυτούς. Η ΕΟΚΕ, ως γέφυρα μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, δύναται να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην εν λόγω διαδικασία. Διευκολύνοντας την ενεργό συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις συζητήσεις για τον προϋπολογισμό και καταδεικνύοντας σαφώς τον τρόπο με τον οποίο συμβάλει στη διαμόρφωση αποφάσεων, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια πιο συμπεριληπτική ΕΕ που ανταποκρίνεται καλύτερα στις προσδοκίες των πολιτών.

3.2. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ανάπτυξης ενός κοινού πλαισίου για τη δημοσιονομική διαφάνεια σε όλα τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται μέσω του ΠΔΠ, ανεξάρτητα από το επίπεδο διαχείρισης. Με ένα κοινό πλαίσιο για τη δημοσιονομική διαφάνεια θα μπορεί να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα διαθέτουν παρεμφερή πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές για τη δημοσιονομική διαφάνεια. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να αυξηθούν η διαφάνεια και η λογοδοσία όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες και να μειωθεί ο κίνδυνος φοροδιαφυγής και διαφθοράς.

3.3. Στην πιο πρόσφατη ανοικτή έρευνα για τον προϋπολογισμό (2023) επισημαίνεται η ανεπάρκεια των νομοθετικών πλαισίων και των μηχανισμών εποπτείας για τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού σε ολόκληρη την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση ενιαίων προτύπων σε επίπεδο ΕΕ μέσω της νομοθεσίας, για τη διασφάλιση συνέπειας όσον αφορά τη διαφάνεια, ανεξάρτητα από τους τομείς στους οποίους δαπανώνται τα κονδύλια της ΕΕ. Τάσσεται επίσης υπέρ της ενδυνάμωσης των υφιστάμενων ανεξάρτητων δημοσιονομικών οργάνων ώστε να εποπτεύουν και να ελέγχουν τα δημόσια οικονομικά, αντί της δημιουργίας νέων γραφειοκρατικών διαδικασιών. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι ειδικά προσαρμοσμένα στα διάφορα στάδια της διαδικασίας του προϋπολογισμού (σχεδιασμός, εκτέλεση και έλεγχος), για τα οποία απαιτούνται διακριτές συμμετοχικές προσεγγίσεις. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάπτυξη ειδικών εργαλειοθηκών για κάθε φάση με μέλημα την ουσιώδη συμμετοχή των πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια του δημοσιονομικού κύκλου. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των διαφορών που διαπιστώνονται στις πρακτικές διαφάνειας μεταξύ των χωρών της ΕΕ και στην ενίσχυση της συνολικής δημοσιονομικής λογοδοσίας.

([1]) Cohesiondata.
([2]) Kohesio.
([3]) Πίνακας αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα.

3.4. Η αύξηση της συμμετοχής του κοινού στην κατάρτιση του προϋπολογισμού είναι ζωτικής σημασίας για την υλοποίηση του στόχου της διαφάνειας. Η συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο που μπορεί να αυξήσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες. Η ΕΕ καλείται να ενθαρρύνει περισσότερα κράτη μέλη να υιοθετήσουν τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού και να παράσχει στήριξη σε όσα ήδη την εφαρμόζουν.

3.5. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της πολυπλοκότητας των προϋπολογισμών της ΕΕ, τους οποίους δυσκολεύονται να κατανοήσουν τόσο οι πολίτες όσο και οι ειδικοί, θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις για την απλούστευση και την αποσαφήνιση των δημοσιονομικών πληροφοριών. Εν προκειμένω προτείνεται η δημιουργία εύχρηστων περιλήψεων και οπτικών παρουσιάσεων των δημοσιονομικών δεδομένων, καθώς και η παροχή εκπαιδευτικών πόρων που θα βοηθήσουν τους πολίτες να κατανοήσουν καλύτερα τα οικονομικά της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνεται συστηματική αναφορά σε πόρους που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση και τη διαφάνεια του προϋπολογισμού της ΕΕ σε ιστοτόπους όπου θα περιγράφεται λεπτομερώς ο τρόπος με τον οποίο οι πολίτες και οι επιχειρήσεις μπορούν να χρησιμοποιούν τα ενωσιακά κονδύλια, ιδανικά μέσω συχνών ερωτήσεων, βοηθημάτων και άλλων εύκολα προσπελάσιμων μορφοτύπων.

3.6. Η ΕΟΚΕ προτείνει την ανάπτυξη μιας ψηφιακής πλατφόρμας σε επίπεδο ΕΕ για τη δημοσιονομική διαφάνεια με στόχο την ενίσχυση της λογοδοσίας όσον αφορά τις δημόσιες δαπάνες. Η εν λόγω εύχρηστη πλατφόρμα θα ενσωματώνει τις τρέχουσες δράσεις, παρέχοντας πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο σε δημοσιονομικά δεδομένα, λεπτομέρειες για τη σύναψη συμβάσεων και αποτελέσματα των έργων. Μέσω της συνεργασίας με οργανώσεις της τεχνολογίας των πολιτών, με την κοινωνία των πολιτών και με εταίρους του ιδιωτικού τομέα, η πλατφόρμα θα αξιοποιεί την εμπειρογνωμοσύνη για τη δημιουργία ελκυστικών και αποτελεσματικών εργαλείων. Με σκοπό την ελαχιστοποίηση του διοικητικού φόρτου, θα πρέπει να εξάγει δεδομένα απευθείας από τα τρέχοντα συστήματα και όχι να απαιτεί την πρόσθετη υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη. Μια τέτοια πλατφόρμα θα βελτιώσει σημαντικά την πρόσβαση του κοινού σε χρηματοοικονομικές πληροφορίες της ΕΕ και την κατανόησή τους.

3.7. Για την επίτευξη αντικτύπου με τα εν λόγω εργαλεία, η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών είναι καίριας σημασίας. Η ΕΕ προτείνεται να ενθαρρύνει τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών παρέχοντας ευκαιρίες στα μέλη του κοινού και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να συμμετάσχουν στη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού και να συμβάλουν στις δημοσιονομικές πολιτικές. Με τον τρόπο αυτό θα πρέπει να συμπληρώνονται, και όχι να αντικαθίστανται, οι επίσημες διαδικασίες διαβούλευσης με αντιπροσωπευτικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να αποτελεί υποχρέωση, ως ελάχιστη απαίτηση, για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων του προϋπολογισμού.

3.8. Η παροχή κατάρτισης και η ανάπτυξη ικανοτήτων, αφενός για τους δημόσιους υπαλλήλους —σε όλα τα επίπεδα διαχείρισης κονδυλίων που προέρχονται από το ΠΔΠ— και αφετέρου για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα συμβάλουν στην αύξηση της δημοσιονομικής διαφάνειας και της λογοδοσίας. Προτείνεται η παροχή προγραμμάτων κατάρτισης και ανάπτυξης ικανοτήτων από την ΕΕ ώστε οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να μπορέσουν να κατανοήσουν τη σημασία της δημοσιονομικής διαφάνειας και τους τρόπους αποτελεσματικής εφαρμογής της.

3.9. Ένα σημαντικό εμπόδιο στην επίτευξη αποτελεσματικής δημοσιονομικής διαφάνειας και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού είναι το χαμηλό επίπεδο ενημέρωσης και ενδιαφέροντος του κοινού. Πολλοί δεν είναι ενήμεροι για το δικαίωμα συμμετοχής τους ή για τον τρόπο πρόσβασης σε φορολογικές πληροφορίες. Θα πρέπει να παρέχεται σημαντική στήριξη από κάθε μεγάλο ταμείο για την υλοποίηση ολοκληρωμένων εκστρατειών εκπαίδευσης και ενημέρωσης από κοινού με την κοινωνία των πολιτών και προγραμμάτων ανάπτυξης ικανοτήτων για κρατικούς αξιωματούχους και δημόσιους υπαλλήλους σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές για τη διαφάνεια και τη συμμετοχή των πολιτών. Οι εκστρατείες αυτές θα πρέπει να απευθύνονται όχι μόνο στους πολίτες, αλλά και στις επιχειρήσεις, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους ως βασικών συντελεστών της οικονομίας της ΕΕ.

3.10. Η ΕΕ θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στη συνεργασία με τους νέους όσον αφορά τις διαδικασίες συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού, καθώς αποτελούν τους μελλοντικούς ενδιαφερόμενους και φορείς λήψης αποφάσεων. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με την ανάπτυξη φιλικών προς τους νέους ψηφιακών πλατφορμών και εργαλείων για τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού, τη διεξαγωγή στοχευμένων εκστρατειών προβολής και ενημέρωσης για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των νέων και τη συνεργασία με οργανώσεις νεολαίας και εκπαιδευτικά ιδρύματα για την προώθηση της συμμετοχής των νέων. Συγκεκριμένο βήμα θα αποτελούσε η εξέταση από την ΕΕ του ενδεχομένου πιλοτικής εφαρμογής ενός προγράμματος στο πλαίσιο του οποίου οι νέοι θα αποφασίζουν σχετικά με ένα μικρό ποσοστό του σχετικού προϋπολογισμού μέσω των οργανώσεων νεολαίας.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις και συστάσεις**

4.1. Παρόλο που υπάρχουν πολλά καινοτόμα εργαλεία για τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού, συχνά είναι κατακερματισμένα και δεν υιοθετούνται ευρέως σε ολόκληρη την ΕΕ. Υπάρχει ανάγκη για ενίσχυση του συντονισμού και της στήριξης των πρωτοβουλιών στον τομέα της τεχνολογίας των πολιτών. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διοργάνωσης εκδηλώσεων όπου θα συνυπάρχουν εμπειρογνώμονες στον τομέα της τεχνολογίας, κρατικοί αξιωματούχοι και η κοινωνία των πολιτών, με σκοπό να αναπτύξουν λύσεις για τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχή του κοινού. Ταυτόχρονα, αποτελεσματικές πλατφόρμες σε επίπεδο κρατών μελών ή σε επίπεδο ΕΕ, όπως η opencoesione.it ([4]) και η cohesiondata.ec.europa.eu ([5]), θα μπορούσαν και πρέπει να αποτελέσουν παραδείγματα προς μίμηση.

([4]) OpenCoesione.
([5]) Cohesiondata.

4.2. Πολλές κυβερνήσεις δεν αξιοποιούν πλήρως την ανάλυση δεδομένων και την τεχνητή νοημοσύνη για την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού. Οι συγκεκριμένες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν στη βαθύτερη κατανόηση των δημοσιονομικών δεδομένων και να βελτιώσουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Δεδομένης της ανάγκης ανάληψης περαιτέρω δράσης για μια ψηφιακή συμφωνία, ο τομέας αυτός θα πρέπει να είναι ένας από τους πρώτους τομείς που θα ενσωματώνουν την προηγμένη ανάλυση δεδομένων και την τεχνητή νοημοσύνη. Η ανάλυση δεδομένων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την κατανομή των δαπανών, την πρόβλεψη των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και τον εντοπισμό πιθανών ζητημάτων. Τα εργαλεία που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση μεγάλων συνόλων δεδομένων, τον εντοπισμό ανωμαλιών και την υπόδειξη βελτιώσεων όσον αφορά τα κονδύλια του προϋπολογισμού.

4.3. Η διασυνοριακή συνεργασία και η ανταλλαγή γνώσεων σχετικά με τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ εξακολουθούν να είναι περιορισμένες. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αυξηθούν οι ευκαιρίες για την εν λόγω συνεργασία στο πλαίσιο προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΠΔΠ μέσω πρωτοβουλιών σε επίπεδο ΕΕ ή περιφερειακών εταιρικών σχέσεων. Με τις δράσεις αυτές θα πρέπει να διευκολύνονται η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και η ανάπτυξη κοινών λύσεων σε κοινές προκλήσεις όσον αφορά τη διαφάνεια. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των διασυνοριακών συνεργασιών μεταξύ οργανώσεων νεολαίας και νέων ηγετών στον συγκεκριμένο τομέα, ώστε να διασφαλιστεί ότι η επόμενη γενιά θα συμμετέχει ενεργά στην προώθηση της δημοσιονομικής διαφάνειας και της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού σε ολόκληρη την ΕΕ.

4.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πολλές πρωτοβουλίες για τη διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού δεν διαθέτουν ισχυρούς μηχανισμούς αξιολόγησης και παρακολούθησης, γεγονός που δυσχεραίνει την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους και την πραγματοποίηση των αναγκαίων βελτιώσεων. Για την αντιμετώπιση του εν λόγω προβλήματος, συνιστά να εφαρμοστούν ολοκληρωμένα πλαίσια παρακολούθησης που θα περιλαμβάνουν την τακτική διενέργεια εκτιμήσεων επιπτώσεων και δημόσιους διαύλους ανατροφοδότησης. Τα μέτρα αυτά θα διευκολύνουν τη συνεχή βελτίωση των εν λόγω πρωτοβουλιών, διασφαλίζοντας τη συνεχή αποτελεσματικότητα και την ικανότητα ανταπόκρισής τους. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη σημασία του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της διαδικασίας απαλλαγής στη διασφάλιση της δημοσιονομικής λογοδοσίας και συνιστά να εξεταστεί λεπτομερέστερα η διαδικασία αυτή και να καταστεί πιο προσιτή με μέλημα τη μεγαλύτερη δημοσιονομική διαφάνεια.

Ενσωμάτωση βασικών πολιτικών πτυχών της ΕΕ

4.5. Το ΠΔΠ καθορίζει τις προτεραιότητες δαπανών και τα κονδύλια της ΕΕ μακροπρόθεσμα και λειτουργεί άλλοτε περιοριστικά και άλλοτε διευκολύνοντας τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ευθυγράμμισης των μέσων δημοσιονομικής διαφάνειας με τις στρατηγικές προτεραιότητες του ΠΔΠ, με τη χρήση του ως βασικού πλαισίου για την εφαρμογή αυτών των αρχών. Η ευθυγράμμιση αυτή θα συμβάλει στην εξασφάλιση χρηματοδότησης και θεσμικής στήριξης σε πρωτοβουλίες διαφάνειας και παράλληλα θα διασφαλίσει ότι το επόμενο ΠΔΠ θα ενσωματώνει τον υψηλότερο βαθμό διαφάνειας και συμμετοχής. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της συμμετοχής της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην προετοιμασία του ΠΔΠ μέσω διαρθρωμένων διαβουλεύσεων που είναι παρεμφερείς με τις διαβουλεύσεις που γίνονται στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

4.6. Η πολιτική συνοχής, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών, αποτελεί αντικείμενο αμφισβήτησης, εν μέσω αυξανόμενου λαϊκισμού και επικρίσεων κατά της γραφειοκρατίας της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι με την ενίσχυση της διαφάνειας και των συμμετοχικών πρακτικών θα ενισχυθεί η θέση της πολιτικής συνοχής στο πλαίσιο του ΠΔΠ. Ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί με τη διασφάλιση της διαφανούς κατανομής των κονδυλίων της συνοχής, με σαφή κριτήρια και δημόσια υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα αποτελέσματα και με παράλληλη ενσωμάτωση των διαδικασιών συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού στις αποφάσεις χρηματοδότησης. Με τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων στον καθορισμό του τρόπου κατανομής των κονδυλίων, η ΕΕ μπορεί να συμβάλει στη βαθύτερη κατανόηση και στην υποστήριξη της πολιτικής συνοχής, απαντώντας στις επικρίσεις και ενισχύοντας τη σημασία της στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι κατά την εφαρμογή της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα αυτοδιοίκησης ανά τα κράτη μέλη. Οι προσεγγίσεις θα πρέπει να είναι αρκετά ελαστικές ώστε να συνεκτιμώνται αυτές οι διαφορές με μέλημα, παράλληλα, την ενίσχυση της διαφάνειας και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης.

4.7. Η πιθανή προσχώρηση της Ουκρανίας, της Μολδαβίας και των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων έως το 2030 θα επηρεάσει σημαντικά τα χρηματοδοτικά δεδομένα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ των διαφανών δημοσιονομικών πρακτικών για την προετοιμασία της εν λόγω διεύρυνσης, παρέχοντας στήριξη στις υποψήφιες χώρες ώστε να υιοθετήσουν τα πρότυπα της ΕΕ για τη δημοσιονομική διαφάνεια και τη συμμετοχική κατάρτιση του προϋπολογισμού. Οι προσαρμογές του ΠΔΠ και της πολιτικής συνοχής θα πρέπει να γίνουν με διαφανή τρόπο, με τη συμβολή της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να καλυφθούν οι μελλοντικές χρηματοδοτικές ανάγκες των νέων κρατών μελών. Επιπλέον, με την ενεργό συμμετοχή νέων από τις υποψήφιες χώρες σε αυτές τις συζητήσεις προωθείται μια νοοτροπία διαφάνειας μεταξύ των μελλοντικών ηγετών και διασφαλίζονται η ομαλή ένταξη και η μακροπρόθεσμη προσήλωση στις εν λόγω αρχές.

4.8. Ο πόλεμος της Ρωσίας με την Ουκρανία έχει εντείνει την ανάγκη για ενεργειακή ανεξαρτησία, κάτι που ενδεχομένως έρχεται σε σύγκρουση με τις δεσμεύσεις της Πράσινης Συμφωνίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η διαφανής κατάρτιση του προϋπολογισμού μπορεί να συμβάλει στην εξισορρόπηση των εν λόγω ανταγωνιστικών προτεραιοτήτων. Η ΕΕ πρέπει να γνωστοποιήσει με σαφήνεια τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζει να επιτύχει ταυτοχρόνως τους στόχους της ενεργειακής ανεξαρτησίας και τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας, διασφαλίζοντας τη συμμετοχή του κοινού σε αυτές τις κρίσιμες αποφάσεις. Οι επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές θα πρέπει να είναι διαφανείς και να ευθυγραμμίζονται με τους μακροπρόθεσμους στόχους βιωσιμότητας, με τη συμβολή των οργανώσεων νεολαίας και ακτιβιστών για το κλίμα όσον αφορά τις βιώσιμες επενδύσεις και τις δημοσιονομικές πρακτικές.

4.9. Στην έκθεση του Enrico Letta με θέμα «Much more than a market» (Πολύ περισσότερο από μια απλή αγορά) υπογραμμίζεται η σημασία της διατήρησης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ μέσω της καινοτομίας, της παραγωγικότητας και της οικονομικής σταθερότητας. Οι διαφανείς δημοσιονομικές πολιτικές και πρακτικές έχουν καίρια σημασία για την επίτευξη αυτών των στόχων. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διαφανούς κατανομής των πόρων που διατίθενται στην καινοτομία και υπέρ της χρήσης διαδικασιών συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού κατά τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Με την εν λόγω προσέγγιση ενισχύονται η κατανόηση από το κοινό και η στήριξή του στις πρωτοβουλίες για την ανταγωνιστικότητα και παράλληλα η νομιμότητα και η αποτελεσματικότητα των σχετικών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει επίσης τις συμπληρωματικές πληροφορίες που παρέχονται στην έκθεση Draghi ως προς την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Σε αυτήν τονίζεται περαιτέρω η ανάγκη διαφανούς και αποτελεσματικής κατανομής των πόρων με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής ανθεκτικότητας και της ικανότητας καινοτομίας της ΕΕ.

4.10. Κατά την εφαρμογή της συμμετοχικής κατάρτισης του προϋπολογισμού, είναι σημαντικό να αξιοποιείται η συλλογική σοφία των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Οι ομάδες αυτές, οι οποίες κατανοούν εις βάθος τις κοινωνικές ανάγκες, μπορούν να συμβάλουν στην εξισορρόπηση των βραχυπρόθεσμων επιθυμιών με τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Η ΕΟΚΕ μπορεί να διευκολύνει τον διάλογο των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών, μεριμνώντας ώστε οι συμμετοχικές διαδικασίες να στηρίζονται σε ένα ευρύ φάσμα προοπτικών και εμπειρογνωμοσύνης. Η τακτική αξιολόγηση των εν λόγω διαδικασιών, με τη συμβολή των συμμετεχόντων οργανισμών, θα είναι ζωτικής σημασίας ώστε να συνεχίσουν να βελτιώνονται και να παραμείνουν αποτελεσματικές.

Βρυξέλλες, 23 Οκτωβρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE